

Theologiae Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Providentia Divina, Prædestinatione & Reprobatione.
Item de Fide Divina, ejus veritate, obscuritate & credibilitate

Bosco, Jean a

Antverpiæ, 1686

Concl. VI. Evidens sit revelatio (qualis fortè fieri potest Deo non viso) an
obscura, perinde est ad verum actum fidei circa rem revelatam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73708)

non debeat unicuique fidelium à Deo fieri im-
mediate, immatione suppositi; debeat ta-
men fieri immediate, immatione virtutis;
quia nimiram requiritur specialis gratia Dei,
ut homo apprehendat credibilitatem myste-
riorum fidei, atque adeo ut verè credat fide
divinà & infusâ. Nec bene dixeris: eo ipso
quod per hominem proponitur mysterium fi-
dei, veritas fidei redditur incerta, cum hæc
propositio non potest esse necessaria ad assen-
sum fidei, qui est omnino certus. Hoc, inquam,
argumentum non valet; nam, ut omittam, Ec-
clesiâ habere auctoritatem divinam & infalli-
bilem in proponendo, ut patet ex dictis, eâ
propositione per hominem non nititur nostra
fides; sed per eam solum redditur mysterium
fidei evidenter credibile, quod sufficit, ut fides
nostra sit certa. Sed de hæc evidentiâ infra pro-
prio loco latius. Nunc inquiri: an ipsa revelatio
possit esse evidens, & responsio erit:

CONCLUSIO VI.

Evidens sit revelatio (qualis fortè
fieri potest à Deo non viso) an
obscura, perinde est ad verum a-
ctum fidei circa rem revelatam.

Evidentiâ juxta Philosophos est duplex, a-
liâ cognitionis, alia objecti. Hæc est elan-
titas & perspicuitas objecti, quâ illud ita po-
tenter objicitur, ut ab illa quasi palpetur. Un-
de evidentiâ dicitur quasi visio seu visio. Il-
la est claritas cognitionis, rem clarè propositam
manifestè penetrantis. Igitur evidentiâ cogni-
tionis supponit evidentiâ objecti, nihilque di-
stinctum est ab entitate actûs; sed est ipsemet
actus, ut tendens in objectum sibi clarè & pal-
pabiliter propositum. Sicut ergo visio ocularis
per suam entitatem est evidens, ita quoque vi-
sio seu cognitio intellectualis. His jam quæri-
tur inter Doctores Catholicos, utrum, si reve-
latio, v.g. Sanctissimæ Trinitatis, clarè & pal-
pabiliter intellectui meo proponatur, & ipse
eam manifestè penetret, an, inquam, intelle-
ctus meus queat Sanctissimam Trinitatem verè
credere, eodem saltem habitu, quo eam
crederet, si revelatio non esset evidens.

Equidè quod revelatio inevidens sive obscu-
ra sufficit ad veram fidem, ab omnibus concedi-
tur, nam passim fideles credunt propter revela-
tionem alteri factam, quæ non est ipsi evidens;
imò nec ipsi debuit esse evidens, quibus im-
mediate facta est, intelligendo de evidentiâ su-
pernaturali, quæ per lumen aliquod infusum à
Deo confertur; aliud fortè dicendum de evi-
dentiâ aliqua naturali, quæ per signa, vel certas
conjecturas habetur.

Quod non fuerit ipsi necessaria evidentiâ
supernaturalis, probatur; quia nec pro se ipsis
neque pro nobis. Primum patet, quia sicut nos
credimus de facto sine tali evidentiâ, quid-

ni & ipsi potuerint credere? Omnium enim
fides est ejusdem rationis, & fundatur in divi-
vina auctoritate per se & formaliter, sola-
que est differentia, quod hæc auctoritas, & te-
stimonium ejus immediate illis fuerit propo-
sita; nobis autem per ipsos, sive quod illorum
revelatio fuerit immediata, nostra autem me-
diata, quæ est differentia accidentaria. Porro
potest Deus alicui immediate proponere suum
testimonium, ut evidenter credibile, & non ut
evidens, quod ita sit; sicut enim hoc de facto
facit per alios, cur non etiam idem possit face-
re per seipsum? Quod etiam illa evidentiâ non
fuerit ipsis necessaria propter nos; probatur:
quia ad certam fidem audientium sufficit cer-
ta fides docentium: potuit autem illorum fides
esse certa, sine tali evidentiâ; fides enim non in-
nititur illi evidenti revelatiõni, sed immediate
auctoritati divinæ, sive scientiæ divinæ, quam
Deus habet de mysteriis nobis revelatis: exinde
ergo non oritur aliqua incertitudo in fide Ec-
clesiæ. Maneat, itaque quod revelatio possit
esse obscura. Sed nunquid debet esse obscura?
Aliqui affirmant, est etiam veracitas divinâ
obscure cognosceretur. Ita Lugo Disp. 2. Sect.
2. num. 35, dicens: Alii fatentur, eo casu, quo
sola revelatio divinâ cognosceretur evidenter,
& veracitas obscure, assensum circa objectum
revelatum esse verum actum fidei, eum jam ha-
beret obscuritatem ab uno principio obscuro.
Alii tamen melius dicunt, illum quidè fore as-
sensum fidei, non tamen ejusdem rationis eum
fide nostra, sed diversæ. Unde consequenter
dicendum videtur, assensum illum non posse
fieri, saltem adæquatè, ab habitu fidei, quem de
facto habemus. Porro illum assensum futurum
esse fidei, probari videtur: quia esset obscurus,
nec obstaret claritas revelationis; sicut neque
etiam obstat claritas de locutione Petri, ut
assensus, quo ei testificantur credimus; sic verè
fides humana erga Petrum. Ita Enim.

A quo peto ego: hæc fides humana est di-
versæ rationis ab ea, quæ eredo Petro, ob-
scure testificantur? Expectabo responsum,
quia eam non invenio in Lugo. Et ex quo
probat Card. illam diversam rationem fidei di-
vinæ: Audite nostrum Herinx Episcopum
Ipresensem hic Disp. 3. qu. 5. num. 46. Gratis &
sine fundamento assumit Lugo sup. num. 36.
quod habitus fidei nostræ sit restrictus de-
terminatè ad inevidentiâ, sive obscuritatem
ipsius revelationis; cur enim potius, quàm ad
inevidentiâ ipsius primæ veracitatis? Nam
hæc, quæ propriissimum fidei nostræ motivum,
potest esse tale, est evidenter cognita, dum
saltem inevidens est revelatio: quidni ergo è
converso possit esse motivum, dum revelatio
est evidens, sed ipsa veracitas Dei non est
evidenter cognita? Nam & hujus solius ine-
videntiâ sufficere ad assensum fidei obscurita-
tem. Sicut ob hoc assensus fidei humanæ est
inevidens, est de locutione seu testimonio
hominis evidenter constat. Quare tunc non est
vera rei revelata evidentiâ, quam vocant in
attestant-

Evidentiâ non fuit ne-
cessaria iis, qui revela-
tiones ha-
buerunt.

Sed sufficit
eis revelatio
obscura.
Lugo.

IOI.
Obscuritas
revelationis
non est ne-
cessaria.

Herinx.

trahere hâc
-vno modo
-dicitur esse
-loco ubi
-nihil non
-attestant.

attestant: utpote ad quam requiritur evidenti-
 tum veracitatis, tum ipsius revelationis.
 Huiusque Episcopus. Et idem eod. num. docet,
 posse ejusmodi assensum elici, etiam ex habi-
 tu fidei nostrae, quod intelligi debet non so-
 lum in adaequatè, nam & hoc concedit Lugo, sed
 adaequatè. Citat pro se Poncium nostrum in
 Comment. ad dist. 24. num. 33. ubi dicit, quod
 cum evidentiæ revelationis divina possit stare
 actus fidei de re attestata seu revelata. Probat
 autem, quia, non obstante evidentiæ attestatio-
 nis, non est evidens propositio revelata necessa-
 rio. Addit ly *Necessario*, quia non est necessa-
 rium, ut, quoties quis credit fide divina, evi-
 denter cognoscat veracitatem divinam, sive Deum
 non posse mentiri; ac per hoc, tamen si revela-
 tio sit evidens, adhuc manet veritas revelata ob-
 scura. Quid si ergo evidenter cognoscat etiam
 summam veracitatem divinam? Dicit Poncius
 sup. num. 34. assensum propositionis revelatae
 esse evidenter, atque ad id non esse fidei nos-
 trae, quæ essentialiter est assensus obscurus.

Stante re-
 velationis
 evidentiæ,
 veritas re-
 velata ad-
 huc manet
 obscura in
 se.
 Poncius.

102.
 Herinx.
 Imò stant
 evidenti
 notitia ve-
 racitatis di-
 vine.

Manet
 assensus fidei
 obscurus.

Lugo.

Smil.

Ad eviden-
 tiam veri-
 tatis requi-
 ritur evi-
 dens notitia
 terminorū.

betur per proprias species intelligibiles, eviden-
 ter repræsentativas terminorum, ab objectis
 acquisitas, vel à Deo infusas; Deus autem
 dans alicui evidentiæ de suo testimonio, quo
 testatur v.g. se esse unum & trinum solum in-
 funderet speciem, evidenter repræsentativam
 revelationis, non verò necessariò, aut conveni-
 enter infunderet species evidenter & quidi-
 cativè repræsentativas Deitatis, & Trinitatis;
 nec illæ species ab objecto, verbi grati Deitate
 & Trinitate essent acquisitæ: ergo eviden-
 tiæ propositionis revelatae non haberetur per
 evidentiæ de revelatione seu testimonio
 Dei.

Dixi, Deum dantem evidentiæ de suo te-
 stimonio, *Non necessariò, aut convenienter* in-
 fusum speciem, evidenter repræsentativam rei,
 quam testatur, quod de necessitate patet: nam
 testimonium, & id, de quo testimonium per-
 hibetur, sunt res distinctæ, & distinctis specie-
 bus repræsentantur, ergo species unius absque
 specie alterius potest infundi. De convenien-
 tiæ verò probatur, quia evidentiæ testimonii
 idcirco datur, ut certissima & magna fides ad-
 hibetur ei, quod Deus testatur, quæ fides est
 superflua (& fortè simul impossibilis) post
 ejusdem objecti evidenti notitiâ supernaturali
 per speciem infusam; nam supernaturalis cer-
 titudo per evidentiæ est major supernatu-
 rali certitudine per fidem: Deus igitur datus
 evidentiæ suæ revelationis seu testimonii,
 non convenienter daret simul per infusam spe-
 ciem evidentiæ objecti revelati. Hucusque
 Theodorus. Ubi expressissimè docet nostram
 Conclus. scilicet evidentiæ revelationis non
 impedire verum actum fidei circa rem revela-
 tam, eò quòd non reddat ipsam evidenter,
 propriè dictâ evidentiâ, sed ad summum
 faciat, ut evidenter verum sit, Deum v.g. esse
 unum & trinum. Porro aliud est me clare
 scire, quâ ratione prædicatum convenit
 subjecto, qualisque inter ea sit connectio, aliud
 me evidenter cognoscere, illam connexionem
 inter ea verè à parte rei esse. Nonne clare
 scio, quòd præsentia occisoris habeat vim
 cauandæ emissionem sanguinis, & quòd mag-
 nes habeat vim attrahendi ferrum? Num idcirco
 hæc vis mihi evidens est? Imò obscurissima.
 Sic ergo impræsentiarum, tamen evidenter
 verum sit, Deum esse unum & trinum; tamen
 obscurissimum est, quâ ratione Deo conve-
 niat unitas & trinitas, eum id videatur repug-
 nare rationi naturali. Assensus ergo, quo in-
 tellectus assentitur huic mysterio, sic evidenter
 revelato propter auctoritatem divinam etiam
 evidenter, idque absque discursu, æquè ob-
 scurus est, ac si revelatio esset invidens, adeoque
 non est ratio, quare non sit verus assensus fidei,
 imò ejusdem speciei (quidquid dicat Smil. sup.)
 cum altero assensu. Applicatio tiquidem for-
 malis motivi, id est divinæ auctoritatis, quæ
 hic videtur diversa est solum materialiter, & non
 non formaliter diversa, cum per illam obje-
 ctum formale, & materiale nullo alio mo-
 do

do se habeant respectu potentiae intellectivae.
 Ned obstat, quod actus charitatis Beatorum
 sit specie distinctus ab actu charitatis viatorum;
 quia per visionem beatificam objectum forma-
 le charitatis longe aliter proponitur volun-
 tati, quam per fidem, vel aliam cognitionem,
 quam de Deo habemus in hac vita; per illam
 enim clare divinam essentiam intuemur, per
 hanc solum in speculo ac in aenigmate: jam
 autem, sive objectum materiale fidei propo-
 nitur per revelationem evidentem, sive per in-
 evidentem, sive auctoritas divina cognoscatur
 clare, sive obscure, objectum æque in se ma-
 net obscure. Et dato, quod essent actus
 specie distincti, non ideo tamen requiruntur
 habitus specie distincti; cum habitus nostræ fi-
 dei, qui de facto est, utpote habens se instar
 potentiae, possit elicere actus diversos specie, pro-
 ut patet ex dictis: hoc autem sufficit ad verita-
 tem nostræ Conclusionis, quæ non aliud in-
 tendit, quam, posita evidenti revelatione, pos-
 se elici actum veræ fidei, sive ejusdem, sive
 diversæ speciei, ab eodem speciei habitu cir-
 ca rem revelatam, secus circa ipsam revelatio-
 nem, quæ evidens est. Si dicas: eadem fide,
 juxta ante dicta, creditur res revelata, & reve-
 latio. Respondeo, id debere intelligi, quate-
 nus illa revelatio creditur propter idem moti-
 vum formale, scilicet auctoritatem divinam;
 non autem si intellectus assentiat revelatio-
 ni propter suam evidentiam.
 Atque hanc fuisse sententiã Scoti commu-
 niter asseritur, Subscribam ejus verba, ut me-
 lius quilibet de ipsius mente possit judicare.
 Sic igitur scribit 3. Dist. 24. num. 17. *Sed si lo-
 quatur de tertio modo habendi habitum cum fide,
 qualem scilicet certitudinem habuerunt illi, quibus
 Scriptura veritas primò revelatur. Dico, quod om-
 nem efficientem, quem potest Deus facere mediante
 causa effectiva secunda, potest facere immediate: nunc
 autem, si res ipsa, de quibus Scriptura tractat, es-
 sent clare apprehensa, & intuitivè, generarent noti-
 tiam certam absque omni dubitatione: & hac noti-
 tia, quia evidens est, diceretur scientia: sed Deus,
 absque notione objecti potest sic causare notitiam
 certam absque omni dubitatione, ita quod habens ta-
 lem notitiam revelatam à Deo non possit dubitare
 de veritate illius, cujusmodi notitiam creditur Pro-
 pheta habuisse, & multos alios Sanctos in Scriptu-
 ra; & tales habuerunt habitum, præbentem mag-
 num assensum, ita quod, illo scilicet, non potuerunt
 non assentire veritati; illa tamen certitudo non fuit
 evidens ex evidentia rei; quia tunc contradictio
 esset, quod hujusmodi notitia, & fides simul starent,
 sicut tamen certitudo illa firma, sicut est certitudo
 scientialis, quæ causatur ex principiis, notis ex eviden-
 tia terminis; sed non causatur à talibus principiis
 sed aliunde: ideo scientia non potuit dici ex eviden-
 tia rei, fuit tamen major certitudo, quam certitudo
 fidei; quia fides non excludit omnem dubitationem,
 sed aliqua dubitatio potest stare cū fide. Dico igitur,
 quod cum fide non potest stare scientia proprie dicta,
 quia termini non apprehenduntur in particulari sub
 propriis rationibus, ideo principia non sunt nota ex*

evidentia rei, & per consequens, conclusio non est
 scientifica, alias tota Geometria, & fides starent
 simul: habetur tamen cum fide à multis aliis habitus,
 quo assentitur veritati Scripturæ firmiter, & non
 uni veritati propter aliam, sed cuilibet immediate, li-
 cet sit ordo in dignitate veritatum, secundum quod
 inter se comparantur. Hacenus Doct. subtilis.
 suo more subtiliter, & ideo indiget aliqua
 expositione ad clariorem intellectum; eam
 subministrabit nobis Scholium eidem numero
 præfixum.
 Doctores sancti (inquit Cavellus Auctor
 Scholii) à Deo illuminati, ut Prophetæ, &
 Apostoli, habuerunt habitum, præbentem as-
 sensum firmum omnibus revelatis, exclude-
 tem omnem dubitationem, non tantum con-
 trariam revelato, sed etiam accessoriam, vel
 contingentem, qualis est hæc: *An Deus sit in
 Filio per voluntatem*: quam dubitationem fides
 non tollit: tam certum ac firmum assensum ha-
 buerunt sibi de creditis, ac nos de principiis
 & conclusionibus demonstratis, Deo in eis
 causante, quod ipsi causarent, si terminos
 credibilium clare & distinctè apprehenderent: quod
 enim facit Deus cum causa secunda effectrice,
 se solo facere potest. Nec obstat, quod secun-
 dum ipsum 2. Dist. 3. qu. ult. non possit effici
 notitia intuitiva sine objecto existente; quia
 ratio terminativi in objecto magis est causæ for-
 malis, quam efficientis. Potest Deus fortè se
 solo qualitatem, quæ est intuitio, efficere, sed
 non habebit respectum intuenti: illa verò cer-
 titudo Sanctorum, quæ non fuit evidens evi-
 dentia rei, non fuit scientialis, & sic potuit esse
 simul cum fide etiam actualiter. Ita, Hugo Ca-
 vellus. Igitur secundum hanc expositionem, &
 veritatem non negat Scotus, posse stare verum
 actum fidei nostræ cum notitia, quam credi-
 bile est habuisse Prophetas, & Apostolos; imò
 expresse id affirmat; sed videtur negare,
 eam notitiam fuisse veram fidem: quod intel-
 lectu difficile est, ut notat idem Auctor, con-
 tinuò subdens: Difficile valde est ostendere,
 quomodo hæc notitia non sit fidei; cum sit
 obscura, innitens testimonio dicentis, cum res
 in se non videatur. Sic ille.
 Interim conatur ostendere, quod non sit fidei
 videtur enim (inquit) ad actum fidei requiri,
 quod innitatur divinæ auctoritatis creditæ, non
 evidenter notæ in ipso assensu, estò non obsta-
 ret evidentia naturalis attestantis actui fidei.
 Deinde quærit: Quomodo haberi possit su-
 pernaturalis evidentia Dei sine ipsius intuitio-
 ne; & respondet: Deus loquitur animæ for-
 mando in intellectu conceptum alicujus pro-
 positionis, vel dando novam speciem, aut mo-
 vendo antiquas, ad illam, & similiter dat lu-
 men supernaturale, quo anima cognoscat evi-
 denter abstractivè, ipsum esse, qui loquitur; si-
 cut, si quis cognosceret vocem Petri, cognosce-
 ret ipsum esse, qui loquitur, quamvis eum non
 videret. Ita Cavell. Et finit suum Scholium,
 dicens. Res est ad explicandum difficillima, &
 nisi sic dicatur, non video, in quo ille habitus,
 N n mon-

106.

Nequit esse
notitia in-
tuitiva, sine
objecto exi-
stente.

Propheta &
Apostoli
habuerunt
evidentiam
revelationis
& fidem.

107.

Evidens no-
titia vera-
citer ha-
beri potest
sive intuitio-
ne Dei.

Adque va-
riis modis.

montibus (id est Prophetis, & Apostolis) differat à fide perfecta ; quia, nisi Deus tale lumen det ad singulos ejus actus ; innicitur testimonio obscure testificantis, quod est proprie fidei. Sic ille.

108. *Manet res revelata obfcura, quia revelatio non fit per proprias species ejus. Sed per extrinsecas.*

Igitur evidentia naturalis tam auctoritatis, quam revelationis divinæ non repugnat vero actui fidei, sed quod reliquat rem revelatam obfcuram. Quid miramur ? Etenim hæc revelatio non fit per species proprias, & in particulari ; sed per species alienas, vel in universalis. Præterea : veritas revelationis, & veracitas revelantis sunt quid omnino extrinsecum articulo revelato ; sed evidentia propria alicujus objecti debet nisi Principiis intrinsicis, quia scire secundum Aristotelem est rem per causam cognoscere, & quod illius est causa, & quod non potest aliter se habere, adeoq; debet inniti principiis primis, veris, & immediatis, qualia solum sunt principia intrinsicæ. Sed contra, dicit aliquis ; veracitas revelantis, & veritas revelationis dependent à veritate intrinsicæ articuli revelati ; quia si res non foret intrinsicè vera, Deus non posset eam revelare : ergo quod nittitur veracitate revelantis, & veritate revelationis, etiam nittitur veritate intrinsicæ rei revelatæ.

DelCastil. *Rei revelate veritas est evidens Deo, non creaturæ, cui fit revelatio.*

Respondet Del Castillo disp. 4. q. 3. num. 10. distinguendo Antecedens : Veracitas revelantis, & veritas revelationis dependent à veritate intrinsicæ articuli revelati, respectu revelantis divini, concedo ; quia non posset Deus esse verax, & revelare aliquid ut verum, si Deus non cognosceret intrinsicè veritatem illius, quod revelatur : nego tamen respectu creaturæ, cui revelat ; quia cum creatura, quando accipit revelationem à Deo, non accipiat ipsam cognitionem claram, quæ Deus intrinsicè veritatem articuli cognovit, antequam revelaret, consequenter non accipit evidentiam veram, & propriam, qualis est intrinsicæ ; sed solum secundum quid, & in attestante, quatenus evidenter cognoscit, attestantem esse veracem & infallibilem in dicendo. Ita præfatus Auctor.

109. *Principium intrinsicum evidens, est evidens notitia connexionis prædicati cum subjecto.*

Rogas, quæ sint Principia intrinsicæ evidentia ? Respondet num. 11. prædicatum, & subiectum, quæ in se sunt causa vera, & verus effectus, prout inter se intrinsicè connexionem habentia, quorum intrinsicæ hæc connectio nobis evidenter appareat per hoc Principium : *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se.* Patet in demonstratione à priori, v.g. *Omne rationale est risibile. Petrus est rationalis, ergo Petrus est risibilis.* Quia enim evidenter nobis constat, rationalitatem, & risibilitatem inter se intrinsicè connecti, veluti causam metaphysicam, & effectum ejus ; & similiter evidens nobis est, quod Petrus est rationalis, evidenter deduco, quod Petrus est risibilis, per hoc utique Principium : *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se.* Id ipsum dici potest de demonstratione à posteriori, quando sumitur pro medio, quod est effectus v.g. *Quidquid est risibile, est rationale ; Petrus est risibilis ; ergo Petrus est rationalis.* Idem

quoque cernitur in demonstratione, quæ tam à priori, quam posteriori fit per causas, & effectus phyficos v.g. *Quidquid disgregat visum, est albedo ; hoc disgregat visum, ergo hoc est albedo. Quidquid est albedo, disgregat visum ; hoc est albedo, ergo hoc disgregat visum.*

Itaque non sufficit cognoscere evidentem effectum in se, ad hoc ut cognoscatur evidenter causa ; sed insuper requiritur, ut evidenter cognoscatur intrinsecæ connectio, & dependentia ipsius effectus ab illa causa ; alioquin non cognoscitur, quod sint eadem inter se. Unde in casu nostro, tamen mihi evidenter constat tam veracitas revelantis, quam ipsa revelatio ; quia tamen (inquit Del Castillo, sup. num. 12.) non mihi evidenter constat intrinsicæ connectio, quam habet tam veracitas divina, quam veritas divini testimonii cum articulo revelato, ideo non cognosco proprie & evidenter articulum revelatum ; quia, licet mihi imprimatur cognitio ejus testimonii, & imprimatur cognitio ejus veracitatis, non tamen mihi imprimatur expressa & clara representatio connexionis, quam habent inter se prædicatum, & subiectum articuli revelati. Sic ille. Dices ; sufficit ad causandam evidentem cognitionem dependentia actus ab objecto specificante, ut patet ex hoc dicturi evidenti : *Quidquid sensibiliter videtur, est coloratum ; sed partes sensibiliter videtur, ergo partes est coloratum.* Respondet idem Auctor num. 13. concedendo sufficere ; sic tamen, quod evidenter cognoscatur in se non quantumque dependentia extrinsecæ, sed intrinsicæ, quæ se habeat per modum causæ, & effectus, ut à nobis cognoscitur in exemplo adducto ; quia evidenter cognoscimus dependentiam intrinsicè visionis ab objecto ut colorato.

Sed nunquid revelatio divina habet talem dependentiam à veritate revelata ? Respondet Del Cast. sup. num. 15. Licet revelatio quæ talis intrinsicè dependeat ab existentia veritatis, revelatæ ; tamen, cum fiat per species alienas, vel in universalis, non dependet ab illa, secundum quod in se est ; quia ut sic est representabilis per species proprias, quod est dependere ab illa, quantum ad quid est ; sed solum dependet ab illa, in quantum suo modo illam veritatem, & non aliam revelat, quod est dependere ab illa quantum ad an est ; si enim non esset talis veritas, nec similiter esset à Deo revelatio illius ; hoc autem non sufficit ad proprie dicendam evidentiam. Sed cur hoc ? reponit quidam ; nam hæc consequentia : *Ergo Deus in se est unus & trinus*, colligitur evidenter, itaque per tuam causam, ex hac dupliet præmissa : *Quod Deus dicit, est verum ; sed Deus dixit, quod ipse in se sit trinus & unus.* Ergo evidentia in attestante est propria & vera evidentia. Respondet eodem Auctore num. 16. duo inventi in propria evidentia. Primum est, quod Consequentia nittatur illo principio : *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se ;* & sic dicta Consequentia est evidens, sed sola evidentia secundum quid, & etiam invenitur in evidentia secundum quid, &

lata modo, scilicet in Conclusionem opinativa, & Theologica, quæ non habent veram & propriam evidentiam. Secundum est, quod Consequentia nitatur medio claro, & in se cognitio, quod sit vera causa, vel verus effectus physicus vel metaphysicus, idque inquantum tale medium est medium unicus & connectens in re ipsa prædicatum cum subiecto, & hoc deficit supra positæ Consequentia, quia licet nitatur illi principio: *Quæ sunt eadem uni tercio &c.* & licet inferatur ex sua causa scientiæ, scilicet ex præmissis (quæ causæ scientiæ nuncupantur à Deo) tamen non inferatur ex sua vera & propria causa; quia hæc in prædicta consequentia solum est unio & identitas realis (quæ denotatur per copulam est) quam habet hoc subiectum, Deus, cum hoc prædicato, *Trinus & unus*. Quare sic deberet formari syllogismus, ad hoc ut concluderet veram & propriam evidentiam: *Quidquid realiter identificat sibi unitatem & Trinitatem, est realiter & in se Trinum & unum; sed Deus identificat sibi Trinitatem, & unitatem, ergo Deus est in se realiter Trinus, & unus*. Et vero Deum identificare sibi Trinitatem, & unitatem, nunquid ex se evidens est? Quid ergo mirum, si non sit in se evidens, Deum esse realiter in se Trinum & unum?

Quid ergo, dicit aliquis, si Deus revelaret evidenter, per proprias, & particulares species rei revelatæ? Respondeo: res revelata, quæ talis non foret objectum fidei, sed objectum claræ visionis, porro clara visio non stat simul, saltem naturaliter, foris neque supernaturaliter cum assensu fidei circa idem objectum, ut infra proprio loco videbimus. Hæc non agimus de tali revelatione, sed de evidenti revelatione per species alienas, vel in universali, quæ relinquunt rem revelatam in se obscuram, tamen faciunt eam evidentem in attestante. Porro ad verum actum fidei sufficit, & requiritur obscuritas rei in se.

Præterea, vel evidentia tali casu niteretur proprietate, & claritate hujusmodi specierum, & ut sic non esset evidentia in attestante, sed evidentia rei in se, causata per attestantem; vel talis evidentia niteretur illis speciebus, inquantum erant locutio divina, & ut sic non esset vera & propria evidentia; quia non niteretur principio intrinseco, clarè cognito, sed principio extrinseco, scilicet locutione Dei, inquantum erat locutio Dei, & non inquantum erat clara, & evidenter ostensiva connexionis intrinsece. Ita Del Cast. sup. num. 18. A quo si petas, quomodo possit mihi esse evidens, quod Deus hoc vel istud revelat, & non evidens mysterium, quod revelat? Respondet: sicut mihi potest esse evidens, quod aliquis Græcus loquatur, absque eo, quod habeam evidentiam ejus, quod loquitur, quia ignoro ipsius idioma. Et quamvis Deus loquatur idioma, tamen nobis noto, tamen per species universales, vel alias, quibus solum cognosco res testificatas secundum conceptus, vel in universali, vel a-

lienos, qui non manifestant res clarè & in se ipsis.

Et verò Adversarii id non negant; sed contendunt evidentiam per principia extrinseca, & per conceptus in universali, vel alienos esse sufficientem, ut res revelata nequeat credi verò actu fidei, quo creduntur illa, quæ non ita sunt evidentiæ; adeoque nostrum habitum fidei ad ea sic evidentia se nequaquam extendere. Et probant: quia habitus fidei nostræ est essentialiter restrictus ad inevidentiam objecti formalis, saltem revelationis; imò ad hoc præcisè conferatur, ut prædictam inevidentiam suppleat. Ergo assensus, de quo hic agitur, non potest ab eo procedere. Respondet Episcopus Irenæus sup. num. 48. neg. Antecedens; nam et si talis restrictus habitus dari posset, non constat tamen sufficienter habitum fidei nostræ esse talem; donec enim id satis aperte ostendatur, censendum potius est ipsum se extendere ad totam latitudinem sui motivi; adeoque ad omnes actus, elicitos ob auctoritatem Dei revelantis, præsertim eum non sit vestigium suorum actuum, uti habitus acquisitus, sed infundatur à solo Deo, habeatque se instar potentia. Sic ille. Unde num. 47. probat nostram, & suam sententiam, quia ob auctoritatem divinam evidenter propositam, & applicatam nobis per revelationem evidentem potest elici assensus, illum autem verè esse fidei, patet, quia est elicitus ob verissimum & propriissimum motivum fidei, auctoritatem scilicet Dei loquentis. Quemadmodum etiam omnis assensus elicitus ob auctoritatem loquentis hominis est actus fidei humanæ. Planè, reponit quispiam, sed hoc idè, quia auctoritas hominis non est infallibilis, secus auctoritas divina.

Fateor, hæc est aliqua differentia inter fidem divinam, & humanam, sed non ad nostrum propositum; nam inde solum sequitur, quod fides divina sit omnino certa & infallibilis, secus fides humana; sed quid inde? Nunquid quia fides divina infallibilis, idè non est verè fides? Quæritur hic, an evidentia auctoritatis, & evidentia revelationis destruant objectum formale, vel materiale fidei, & dicimus, quod sicut evidentia hominis loquentis, seu auctoritatis humanæ, & evidentia loquelæ hominis non repugnant veræ fidei humanæ, quia equidem est assensus propter auctoritatem hominis, quæ est objectum formale motivum; sic etiam assensus in casu nostro est elicitus propter auctoritatem Dei, quæ sola secundum nos est objectum formale motivum veræ fidei divinæ, & potest applicari materiam ereditæ, vel intellectui credentis, tam per revelationem evidentem, quam obscuram. Quod autem supra dicebatur in argumento Adversariorum, quod adæquatum officium fidei divinæ sit supplere inevidentiam objecti formalis, falsum est (inquit Herinex sup. num. 48.) habitus enim fidei principaliter datur, ut per eum intellectus eleveetur ad credendum actu in-

Evidentia extrinseca non repugnat fidei.

Herinex.

assensus ob verissimum & propriissimum motivum fidei, auctoritatem scilicet Dei loquentis.

II4. *Est hæc ab auctoritate divina infallibilis.*

Quæ non destruit objectum formale vel materiale fidei.

Habitus fidei servit ad credendum fidei supernaturali.

substantia supernaturali, quem alioquin suis viribus elicere non potest, quantumcumque revelatio esset evidens. Deinde, etiam datur, ut credamus firmitate commensurata: nam cum evidentiā revelationis non pariat evidentiā rei revelatæ, posset quis facile dubitare, vel negare, aut saltem non omnino firmiter credere mysteria fidei, quæ lumini naturæ videntur contraria. Sic ille.

115.

Aliud argumentum Adversariorum desumitur ex obscuritate, & libertate assensûs fidei. Sed quantum ad obscuritatem, patet ex dictis rem revelatam manere in se obscuram, quamvis extrinsecè participet aliquam evidentiā; unde autem probatur, quantumcumque evidentiā repugnare actui fidei? Hoc ergo gratis dicitur. Alioqui, sicut credibilitas rei revelatæ potest esse moraliter saltem evidens, immò & physicè, & tamen hæc evidentiā optimè comparatur eum obscuritate, requisita ad verum actum fidei; cur non in eadem physica evidentiā revelationis? Nam per revelationem fit res revelata credibilis, & propter solam auctoritatem Dei, tanquam formale motivum sequitur assensus fidei. Ex quo patet, & hunc assensum esse liberum, saltem libertate exercitii, quatenus voluntas intellectum liberè applicat, aut applicatum tenet in consideratione revelationis evidenter. Imò videtur etiam esse liber quoad specificationem; nam, ut constat ex supradictis, eum evidentiā revelationis non causet evidentiā intrinsicam rei revelatæ, posset facile aliquis dubitare, vel negare, aut saltem non omnino firmiter credere mysteria fidei, quæ videntur lumini naturæ contraria, v.g. Deum esse unum & trinum, maxime eum aliqui Theologi doceant, Deum de absoluta potentia mentiri, & communis doctrina habeat, eum amphybologiam uti posse. Atque ut esset assensus necessarius, eentem, quòd propterea nõ foret verè actus fidei? Quid ut, inquis, sentiam? Nam Concil. Trident. Sess. 6. c. 6. in principio ait: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divinâ gratiâ, & adjuvi, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes*

Assensus in fide fides est obscurus & liber.

116.

Trid. docet fidem viâ ordinariâ elicitam assiliberam.

116.

Dato actum fidei necessario, non est meritum.

Ut ut sit de merito, nusquam dicitur in Scriptura vel SS. Patribus, aut Oecumenicis Conciliis omnè actum verè fidei debere esse meritum, ut proinde impertinens sit ad essentiam fidei ratio meriti. Fateor, Scriptura læpius meminit obscuritatis fidei, uti etiam SS. Patres, sed quid tum? Nam, ut omittam, cum evidentiā revelationis reperiri obscuritatem, ut patet ex dictis: fortè possent explicari Scriptura & PP. Sicut mox explicavimus Concil. Trid. de fide, qualem de lege ordinariâ habemus, quæ utique est obscura & libera. Atque hæc satis de

quæstione magis de nomine, quàm de re. Patet Sect. 3. ubi latius tractabimus de obscuritate fidei.

Hic restat explicanda parenthesis, quæ ponitur in Conclusionem, nimirum revelationem evidenter fortè fieri posse à Deo non vilo. Dico: Fortè; quia res valde dubia est, & admodum laboratur in explicando modo, quo id posset fieri. Suarez hic disp. 3. sect. 8. n. 2. ait generaliter loquendo non involvit contradictionem, neque repugnat, auditâ voce, non visâ personâ loquente, evidenter cognoscere ex voce ipsâ talem personam esse, quæ loquitur: ergo neque respectu Dei repugnat. Antecedens videtur experimento cognosci in hominibus, saltem quoad humanam quamdam, & moralem quamdam evidentiā: Deus autem posset fortè facile conferre majorem. Ratio verò est; quia vox ipsa est effectus loquentis, & in modo, seu qualitate ejus potest esse ita proportionata & accommodata tali personæ, ut per illam manifestè constet, talem personam esse, quæ loquitur. Hæc ille. Sed enim, dicit aliquis, eorum ista proportio respectu Dei? Pro responsione advertit Suarez sup. duplicem posse esse hanc evidentiā, scilicet supernaturalem, & naturalem: prima requirit lumen supernaturale, divinitus infusum: secunda per conjecturas & rationes naturales comparanda est. Prima est possibilis; quia potest Deus in mente hominis infundere species supernaturales, & per illas formare spirituale verbum infusum etiam & supernaturale, quando homini recipienti verbum illud has vel illas res significet. Deinde potest infundere lumen, quo illud verbum evidenter in se cognoscatur, quale sit, & ejus naturæ. Ergo per illud lumen evidenter cognoscatur, Deum esse, qui in homine loquitur. Probatur consequentia: quia per illam cognitionem evidenter cognoscitur, Deum esse auctorem illius verbi; quia solus ipse potest infundere immediatè in intellectu supernaturales species, & immutare intellectum, ut supernaturalia, prout sunt in se, & supernaturali modo cognoscat. Ita Suarez explicat hanc rem.

Et si ei objicias, Deum id posse facere per Angelum, adeoque ibi posse miserè mendacium, Responder, Angelum solummodo posse esse instrumentum Dei; jam autem Deus neque per instrumentum potest mentiri. Etdem reponit quispiam, saltem creatura, tametsi operetur in instrumentum Dei, potest adjuvare suæ operationi aliquam malitiam ex prava intentione; ergo ex hac parte non erit evidens revelatio. Negatur consequentia. Sic enim, licet Sacerdos possit consecrare malo fine, nihilominus, qui evidenter cognosceret actionem consecrandi, etiam evidenter cognosceret, Deum esse, qui ibi princeps, aliter operatur; & ideo in illa actione secundum se nullam malitiam, seu falsitatem posse inveniri. Pari modo, ut loco videbimus, actus supernaturalis potest

est extrinsecè vitari per intentionem mali finis, qui tamen cum evidenter cognosceret, evidenter sciret, Deum specialiter ad eum concurrere. Deinde, ut notat Suarez, posset Deus evidenter ostendere, creaturam, per quam operatur, esse Angelum sanctum, qui peccare non potest. Atque hæc de evidentiâ supernaturali.

Quantum ad naturalem, licet (inquit Suarez sup. n. 3.) de supernaturalibus rebus, ut tales sunt, non possimus habere cognitionem naturalem evidentem; nihilominus, suppositâ divinâ operatione talium rerum in nobis, possumus per aliqua signa, vel conjecturas evidenter cognoscere, quod à Deo sint. Pono casum, quod Deus evidenter revelet aliquid, formando vocem vel exterius in aere corporaliter, vel in mente interius spiritualiter, quâ dicat aliquid, & propterea facit miraculum aliquod in confirmationem, quod illa loquela sit sua, modò miraculum sit evidens physicè; nam eo ipso esset tam evidens, quod foret loquela ipsius, quam quod Deus non possit mentiri: atque adeo evidenter cognosceretur, Deum esse testificantem; quia illud opus non potest esse nisi à Deo. Contingit autem aliquando, miraculum evidenter cognosci per experientiam alicujus, sicut B. Virgo evidenter sciebat, se concepisse sine viro, & peperisse sine dolore: Lazarus etiam evidenter sciebat, se mortuum fuisse, & resuscitatum, & sic de aliis: nam hæc opera, licet videntibus non sint omnimodò evidentiâ, metaphysicè loquendo; sed tantum moraliter; tamen ipsi, qui vel illa faciunt, vel in se recipiunt, potest evidenter constare, esse opera divina, & sine deceptione aut fictione facta esse. Est ergo hæc evidentiâ abstractiva, & à posteriori, ac per effectum adjuncto signo, seu per effectum significativum: nam (inquit Suarez sup. num. 4.) locutio effectus est loquentis, & propterea est signum mentis ejus, & ideo talis esse potest, ut evidentiâ faciat testimonii loquentis.

Plurè, inquit, sed non absque eo, quod evidentiâ faciat ipse loquentis: sic enim Angelus non potest cognoscere clarè locutionem alterius, quin eo ipso videat voluntatem Angeli, volentis manifestare suum conceptum: ergo non possum cognoscere clarè locutionem Dei, quin videam voluntatem, quâ Deus vult manifestare mihi suum conceptum, & per consequens, quin videam substantiam Dei, quæ non distinguitur ab ejus voluntate. Respondet Lugo hic disp. 2. sect. 1. num. 2. disparitatem esse, quod locutio, & vox Angeli est formaliter actus voluntatis, ordinantis conceptu ad alium Angelum: nec potest formare ad extra aliquam vocem, quâ loquatur cum aliis Angelis; quare, cum vox Angeli loquentis debeat percipi ab audiente, debet videri ejus volitio. At verò Deus potest formare vocem extra se, quâ loquatur, & quæ exprimat ejus mentem; quare potest locutio videri, quin videatur volitio Dei, licet ex visione locutionis cognoscatur

abstractivè talis voluntas increata Dei. Ita Card. juxta tua principia de locutione Angeli. Et hinc, quia Angelus potest formare vocem ad extra, quâ loquatur nobis, non est necesse, ut, qui videt talem locutionem, etiam videat voluntatem Angeli, quâvis abstractivè eam cognoscat. Et consequenter, si inter se signis corporalibus uti possint, Angelus videns illa signa non necessariò videbit volitionem Angeli, abstractivè tamen eam cognoscat.

Sed nunquid (interrogat aliquis) qui videret supernaturaliter entitatem & quidditatem actus supernaturalis fidei, hoc ipso videret revelationem Dei? Sic existimat Lugo sup. n. 1. Si objicias: ipse actus fidei est cognitio obscura revelationis Dei: ergo, licet evidenter & intuitivè cognoscatur ipse actus fidei, non poterit hic manifestare evidenter revelationem Dei, cujus ipse est essentialiter cognitio & manifestatio obscura. Respondet Eminētissimus sup. num. 3. actum fidei esse obscurum in genere causæ formalis; esse verò clarum in ratione medii cogniti: hoc est, ipsum actum fidei per suam naturam esse talem, ut subjecto seu intellectui, cui inhæret, non tribuat alium effectum formalem, nisi obscurè intelligentis: cum hoc tamen stat, quod per suam entitatem supernaturalem exigit essentialiter non produci, nisi quando præcedit vera revelatio Dei: quare qui intuetur ejus entitatem, videt hunc ordinem essentialem, & ideo tanquam in medio cognitio potest evidenter cognoscere dari revelationem Dei. Neque hinc sequitur, quod Deus revelans cognosceretur quidditativè; quia (inquit Card. sup. num. 4.) cognitio quidditativa non est quæcumque cognitio evidens; sed quæ habetur immediatè per speciem directam ipsius objecti, vel per ipsum objectum, concurrentem immediatè absque ulla specie, vel certè, quando cognoscitur objectum in communi vel in alio objecto, in quo eminenter, vel æquivalenter adæquatè continetur. Cognitio autem causæ per effectum, licet sit evidens, non est tamen cognitio quidditativa causæ: sic enim Angelus cognoscit in creaturis evidenter ordinem ad Deum, quem etiam Deum cognoscit evidenter, non tamen quidditativè, sed imperfectiori cognitione; quia non continetur Deus in creatura. Sic etiam, qui audit vocem Petri, licet sciat evidenter, illam esse vocem Petri, & per consequens sciat evidenter, evidentiâ saltè Physicâ, Petrum existere, & adesse, non tamen cognoscit quidditativè Petrum, quia Petrus non continetur in sua voce. Hactenus Eminēt.

Ita ergo in casu præsentis, tametsi ille, qui cognosceret entitatem & quidditatem actus supernaturalis fidei, hoc ipso videret evidenter & quidditativè revelationem Dei, haud equidem ipsum Deum evidenter & quidditativè, quia Deus non continetur in illa revelatione eminentè, vel æquivalenter adæquatè. Quinimò videri posset, Deum nequidem eviden-

Bend abstractivè.

121.

Videns actum fidei, non videt hoc ipso revelationem Dei;

Nec ipsum Deum quidditativè.

122.

Quia Deus non continetur in actu fidei, aut revelatione.

ter cognoscere; nam qui audit vocem Petri, non idem cognoscit evidenter Petrum loqui, nisi simul videat ipsum Petrum; ergo similiter hęc. Respondetur, discrimen esse, quod nos non percipimus distincte ordinem intrinsecum, quem habet vox Petri ad Petrum loquentem. Hęc porro agimus de eo, qui perfecte cognosceret & penetraret entitatem & quidditatem vocis & locutionis Dei, adeoque essentiali ordinem, quem dicit ad Deum, tamquam causam ejus spectantem; ac proinde non potest non cognoscere Deum esse, qui loquitur. Imo & nos ipsi aliquando ex eo, quod aliunde perceptam & notam habeamus vocem Petri, propter frequentem communicationem cum illo, etiam si in loco obscuro ejus vocem audiamus, evidenter cognoscimus, saltem evidentiā morali, vel physicā imperfectā, Petrum esse qui loquitur: quanto magis, si clarē penetraremus prædicatā intrinsecā & quidditatē ipsius locutionis?

Qui non videt Petrum potest eum audire loquentem, & evidenter cognoscere.

123. An possit dari locutio Dei dicens essentiali ordinem ad eum. Lugo.

Et certe (auditis Card. sup. num. 5. in fine) loquendo saltem de possibili, negari non potest, quod possit esse locutio aliqua Dei, quæ per suam entitatem intrinsecam dicat ordinem necessarium & essentiali ad Deum, ut loquentem per ipsam; quare licet non omnis locutio, aut vox Dei hoc habeat intrinsecum; sed ex sua entitate indifferens sit, ut proferatur à Deo ex intentione manifestandi suam mentem; in tamen sufficeret, ut posset aliquando audiens cognoscere vocem & revelationem Dei, abique eo, quod intuitivè videret Deum. Sic ille. Hęc ergo doctrina ad minus est probabilis, & ut talem eam proposuimus in Conclus. Noster Poncius in Commen. ad dist. 24. num. 30. rejicit hunc modum explicandi, dicens: Deus non visus non potest evidenter revelare aliquid producendo cognitionem in intellectu, quo judicaret intellectus, Deum habere talem vel talem conceptum de re aliqua, qualem reverà habet. Probat: quia revera non potest immediatè producere talem cognitionem, quæ non sit intuitiva Dei: ergo. Probatur Antecedens: quia omne judicium intellectuale essentialiter præsupponit motivum; sed illa cognitio non haberet motivum aliquod: non enim esset discursiva; quia aliàs deduceret ex aliis propositionibus contra hypothèsim; neque est cognitio de propositione nota ex terminis, neque de objecto intuitivè cognito, neque cognitio probabilis, neque fidei; quandoquidem non innitatur alii revelationi, ut supponitur; ergo non potest dari talis cognitio. Ita præfatus Auctor. Sed faciliè respondetur, illam cognitionem esse de objecto, intuitivè cognito, scilicet de revelatione divina, quæ, ut jam ostensum est, potest evidenter & intuitivè videri, est Deus non videatur intuitivè, sed solum evidenter abstractivè cognoscatur.

Poncius. An Deus non visus possit evidenter revelare.

Verosimilissimè, quod possit.

124. Poncius suffragatur.

Ceterum Poncius alium proponit modum, quo id posset fieri sub hac forma verborum: posset Deus evidenter revelare aliquid non visus, si proponeret principia aliqua probabilia,

quibus aliquis moveretur ad judicandum, quod Deus revelavit aliquam propositionem, & concurreret eum intellectu ad credendum illi propositioni fide supernaturali propter illam revelationem; & propterea communicaret intellectui lumen ad cognoscendum, quod actus ille esset actus supernaturalis fidei. Probat hoc: quia eo ipso, quo quis cognosceret, actum esse supernaturalem fidei, posset evidenter cognoscere, quod Deus per se concurreret ad ejus productionem, & consequenter quod ipse revelavit propositionem illam. quæ crederetur, quia aliàs mentiretur; est autem evidens, quod Deus mentiri non possit. Sic ille. Igitur & ipse nobiscum convenit in substantia rei, scilicet posse fieri revelationem evidenter à Deo non visio, quidquid sit de modo, quo fieri posset, de quo ulterius nolo disputare; quia res merè speculativa est, & magis curiosa, quam utilis, & sive dixeris posse fieri, sive id negaveris, non errabis in fide, aut bonis moribus. Sequitur alia quæstio, non multum utilior, valde tamen disputata inter Doctores Catholicos; an videlicet fides nostra sit discursiva? Resolutio nostra est:

CONCLUSIO VII.

Discursus præcedat licet, illo propriè non nitetur fides, in hoc à Theologia distincta

Quod plures discursus præcedant actum fidei, tum ad judicandum de credibilitate objecti propositi & sufficienti propositione, tum etiam ad concipiendum perfectè terminos, & quid sub eis comprehendatur, merito ambigit, & omnes concedunt, is fidem non nitit. Alius ergo est discursus, de quo hic disputatur, isque duplex: primus inter objectum materiale, & formale fidei, assumendo rationem formalem credendi pro medio syllogistico, & inferendo veritatem rei revelatæ hoc modo: *Quidquid revelatur à Deo, est verum; Trinitas v.g. revelatur à Deo, ergo Trinitas est vera.* Secundus modus discurrendi est, quo ex præmissis creditis inferitur tertium, ut patet. *Omnis anima humana est immortalis; Christus habet animam humanam, ergo Christus habet animam immortalem.* Porro differentia inter hos modos est, quod prior procedat per mediū extrinsecum, scilicet testimonium Dei, posterior vero per mediū intrinsecum, ex una proprietate rei creditæ inferendo aliam, vel ex universalibus particularem. Conclusio nostra intelligitur de utroque discursu sive objectivo, sive subiectivo, formali, vel virtuali. Objectivum discursum vocant Aliqui, omne illud objectum, sive omnia illa objecta, quæ inter se habent talem connexionem, & dependentiam, quod possent terminare omnes actus intellectus, necessarios ad discursum formalem. Discursus subiectivus